

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1942 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om inrättande av ett forskningsinstitut för bevaringsmetoder för olika slag av livsmedel.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 58 av herr *Bondeson m. fl.* och II: 83 av herrar *Liedberg* och *Norup*, har hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att utredning skyndsamt måtte verkställas rörande inrättandet av ett forskningsinstitut för bevaringsmetoder för olika slag av livsmedel och att därom måtte föreläggas riksdagen förslag.

Beträffande de skäl som anförts till motionerna hänvisas till desamma.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionerna från lantbruksstyrelsen och statens livsmedelskommission.

Lantbruksstyrelsen har tillstyrkt bifall till motionärernas förslag och anfört följande:

Allsidiga och ingående forskningar i syfte att förbättrade metoder för konservering av olika slags livsmedel må kunna utexperimenteras och bringas i tillämpning i praktiken, äro enligt lantbruksstyrelsens mening i hög grad behövlige. Behovet härutinnan har på grund av rådande krisförhållanden avsevärt aktualiserats under senare tid, och det synes lantbruksstyrelsen önskvärt, icke minst med hänsyn till försörjningsförhållandena under avspärningstider, att från det allmännas sida åtgärder snarast vidtagas för möjliggörande av en rationell forskningsverksamhet på ifrågavarande område. Vid svenska hydrografisk-biologiska kommissionens havsfiskelaboratorium hava utförts åtskilliga undersökningar av betydelse för fiskkonserveringen, men i fråga om annan livsmedelskonservering torde hittills inga forskningar hava bedrivits under medverkan från det allmännas sida. Erinras må därjämte, att resurserna beräffande lokaler och personal för mera omfattande undersökningar rörande fiskkonservering äro vid berörda laboratorium tämligen begränsade. Den forskningsverksamhet, som enskilda personer och privata företag utfört på livsmedelskonserveringens område, har vidare främst haft avseende å lagring av kött, fläsk, fisk och frukt samt har varit, om ock värdefull, dock av ringa omfattning. Genom en allsidig och ingående forskningsverksamhet på området skulle förvisso många för livsmedelsförsörjningens tryggande betydelsefulla spörsmål kunna lösas. Anföras må jämväl, att en ändamålsenlig livsmedelskonservering kan bliva av vikt för strävandena att uppnå jämna och skäliga livsmedelspriser. Då för en forskningsverksamhet av här ifrågasatt slag tvivelsutan torde erfordras ett särskilt forskningsinstitut, tillstyrker lantbruksstyrelsen bifall till motionärernas förslag.

Jämväl *statens livsmedelskommission* har förordat, att den av motionärerna föreslagna utredningen på området kommer till stånd, och anfört:

Den inhemska produktionen av de flesta slag av jordbruksprodukter är i hög grad säsongbetonad. Redan före det nu pågående kriget försökte därför de statliga organen — statens slakterinämnd och sedermera statens jordbruksnämnd — på vilka det ankom att handhava de marknadsreglerande åtgärderna på jordbrukets område, att i reglerande syfte upplagra vissa slag av jordbruksprodukter såsom fläsk, kött, smör och ägg. Den första inlagringen ägde rum år 1934, då ett större parti fläsk inlagrades. Lagringen tog sedermera, speciellt i fråga om kött och fläsk, en betydande omfattning. Till följd av de genom kriget ändrade försörjningsförhållandena har ifrågasvarande verksamhet, som numera bedrivs under livsmedelskommissionens ledning, tagit en allt större omfattning. Kostnaderna för lagringsverksamheten, som bestridas med statsmedel, uppgå årligen till betydande belopp.

Vid ifrågasvarande lagringsverksamhet har kommissionen i största möjliga utsträckning sökt använda sig av fryshuslagring, då varor, som lagras i fryshus, endast i tämligen obetydlig grad förändra sin ursprungliga karaktär och därför kunna finna ungefär samma användning som färska varor. Endast i den mån förefintliga fryshusutrymmen visat sig otillräckliga, ha andra bevaringsmetoder kommit till användning. Sålunda har t. ex. under de senaste åren i betydande utsträckning hermetisk inkokning av kött och fläsk ägt rum, varjämte i vissa fall ägg konserverats i kalkväska.

Vid lagring i frys- eller kylhus har det med de metoder, som nu komma till användning inom landet, icke kunnat förhindras, att de lagrade varorna under lagringstiden icke blott minska i vikt utan även i vissa fall undergå en viss kvalitetsförsämring. För att om möjligt söka utröna bland annat möjligheterna att minska de vid lagringen till följd av svinn och värdeminskning uppkommande förlusterna tillsatte statens jordbruksnämnd på sin tid en särskild kommitté. I en den 31 augusti 1939 till nämnden ingiven utredning med förslag rörande lagring av vissa animaliska jordbruksprodukter i kyl- eller fryshus, föreslogo kommitterade bland annat, att bemyndigande skulle lämnas nämnden att använda ett belopp av högst 100,000 kronor för bestridande av kostnaderna i samband med försök för utrönande av lämpligaste tillvägagångssättet för svenska förhållanden vid lagring av kött, fläsk och smör i kyl- eller frysrum. I sin med anledning av den verkställda utredningen till Konungen ingivna skrivelse i ärendet ansåg nämnden emellertid, att det med hänsyn till då för handen varande omständigheter tills vidare kunde anstå med de ifrågasatta försöken för utredande av lämpligaste tillvägagångssättet vid lagring av jordbruksprodukter.

Enligt kommissionens förmenande har saken emellertid nu, bland annat därigenom att lagringsverksamheten numera tagit en betydligt större omfattning än tidigare, kommit i ett annat läge. Inom kommissionen verkställda preliminära beräkningar utvisa, att kostnaderna under år 1941 för värdeminskning och svinn å de med statligt stöd lagrade smör-, kött- och fläskpartierna sannolikt överstigit en miljon kronor. Kommissionen är medveten om att de metoder för lagring i fryshus, som nu tillämpas inom landet, icke äro fullt tillfredsställande. Som av motionärerna framhålles betraktas emellertid de rön, som utomlands vunnits beträffande sådan lagringsverksamhet, varom här är fråga, ofta såsom statliga eller privata hemligheter. I vissa fall har livsmedelskommissionen genom att låta tjänstemän hos kommissionen eller andra personer på ort och ställe utomlands undersöka olika lagringsmetoder lyckats tillgodogöra sig erfarenheter på området. I regel är man dock i de flesta länder obenägen att lämna upplysningar angående här ifrågasvarande

förhållanden. Vad ovan sagts om inom landet tillämpade metoder vid lagring i fryshus torde i stort sett även gälla om metoderna vid konservering i hermetiskt tillslutna kärl.

Livsmedelskommissionen finner i likhet med motionärerna troligt, att de rön, som kunna framkomma genom försök vid ett föreslaget forskningsinstitut för bevaringsmetoder för olika slag av livsmedel, kunna bliva av stor betydelse såväl ur lagringsekonomisk som lagringsteknisk synpunkt.

Livsmedelskommissionen, som i ärendet under hand hört representanter för Sveriges slakteriförbund, Svenska mejeriernas riksförening och Svenska ägghandelsförbundet, vill med anledning av vad ovan anförts förorda, att den av motionärerna föreslagna utredningen på området kommer till stånd. I detta sammanhang vill livsmedelskommissionen fästa uppmärksamheten på de förslag till inrättande av ett statens tekniska forskningsråd samt anvisande av ett anslag under nästa budgetår för teknisk-vetenskaplig forskning, vilka framlagts av de sakkunniga, som tillkallats för utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. Det synes livsmedelskommissionen tänkbart, att forskningen på det av motionärerna berörda området skulle kunna omhänderhavas av nyssnämnda forskningsråd.

Såsom framhålles i statens livsmedelskommissions remissutlåtande i ärendet har den under kommissionens ledning med statligt stöd bedrivna inlagringen av livsmedel till följd av de genom kriget ändrade försörjningsförhållandena under senare år tagit en allt större omfattning. Även inom den privata företagsamheten torde en avsevärd lagring av livsmedel förekomma. Enligt livsmedelskommissionens beräkningar torde kostnaderna för värdeminskning och svinn å med statligt stöd lagrade smör-, kött- och fläskpartier under år 1941 sannolikt ha överstigit 1,000,000 kronor.

I motionerna hemställas om en skyndsamt utredning rörande inrättandet av ett forskningsinstitut för bevaringsmetoder för olika slag av livsmedel. Utan att i detta sammanhang vilja fatta ståndpunkt till lämpligheten av att för ifrågavarande uppgifter inrätta ett särskilt fristående institut kan utskottet ansluta sig till motionärernas av såväl lantbruksstyrelsen som statens livsmedelskommission vitsordade uppfattning att de inom landet tillämpade metoderna för lagring av olika slag av livsmedel icke äro fullt tillfredsställande. Ett rationellt bedrivet forskningsarbete på området torde därför kunna förväntas medföra goda resultat.

Såsom erinras av lantbruksstyrelsen utföras visserligen vid svenska hydrografisk-biologiska kommissionens havsfiskelaboratorium vissa undersökningar av betydelse för fiskkonserveringen. Dessa undersökningar ha dock med hänsyn till laboratoriets begränsade resurser hittills varit av tämligen ringa omfattning. I fråga om annan livsmedelskonservering torde vidare såvitt utskottet har sig bekant inga forskningar ha bedrivits med statligt stöd. Den forskningsverksamhet på området som bedrivs av enskilda personer och privata företag torde slutligen vara av tämligen ringa omfattning. Med hänsyn till frågans särskilt under nuvarande förhållanden stora vikt synes därför utskottet angeläget, att berörda forskningsverksamhet i högre grad än hittills beredes statligt stöd och att för ändamålet inrättas ett centralt organ, som kan utöva ledningen av arbetet och fördela forskningsuppgifterna på

Utskottet.

därför lämpliga laboratorier. Utskottet kan sålunda tillstyrka, att en utredning på området kommer till stånd.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att chefen för handelsdepartementet enligt Kungl. Maj:ts den 31 augusti 1940 givna bemyndigande tillkallat sju utredningsmän för utredning av frågan om den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. Enligt vad utskottet inhämtat ha nämnda utredningsmän ännu icke avslutat sitt arbete. Då det uppdrag som lämnats nämnda utredning icke synes alltför vitt skilt från det av utskottet nu förordade utredningsuppdraget synes utskottet kunna övervägas, huruvida icke jämväl sistnämnda uppdrag kunde överlämnas till nämnda utredning.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 58 och II: 83 må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning rörande möjligheterna att åstadkomma ett ordnat och effektivt forskningsarbete för uppnående av förbättrade metoder för lagring av olika slag av livsmedel samt för riksdagen framlägga de förslag i ämnet, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 21 maj 1942.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se utlåtande nr 44.